

6

Koti päihdetyön näyttämönä: Kotikäyntityön aloituksia ja päättämisiä ohjaavat kehykset

Kirsi Günther

Johdanto

Tässä luvussa tarkastelen erään keskisuuren kaupungin päihdetyön ja asumispalveluiden kontekstissa päihdetyön kotikäyntityötä. Se paikantuu hyvinvointityön kentällä tehtäväksi sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden työksi. Luvussa analysoin aineistoesimerkkien avulla sitä, millaisten eri kehyksien ohjaamina asumispalvelujen työntekijät orientoituvat työhönsä asiakkaan kotona. Tarkemmin ottaen tutkin, *miten ja millaisten kehysten varassa työntekijän kotikäynti asiakkaan kodin kynnyksen ylitettäessä alkaa ja päättyy*. Tavoitteena on tehdä näkyväksi sitä, miten moninaiset kehykset ohjaavat kotikäyntien aloituksia ja lopetuksia. Erittelen analyysissä kehyksiin liittyen rooleja, joihin työntekijä ja asiakas asemoivat itsensä, sekä kotikäynnin aloi-

tuksia ja lopetuksia ohjaavia toimintakäytäntöjä. Analyysissa tulee ilmi myös jännitteisyys hyvinvointityön normien ja tavoitteiden sekä asiakkaan arkielämän ja kodin merkitysten välillä.

Kotikäyntityön lisääntyminen on seurausta hyvinvointityön kentällä tapahtuneesta kotikäännteestä (ks. kotikäännteestä tarkemmin luku 2). Sen myötä erilaiset hyvinvointityön palvelut, kuten päihdetyö, ovat yhä enenevässä määrin siirtyneet asiakkaiden kotiympäristöihin (ks. esim. Juhila 2018; Günther & Ranta 2019; Kuusisto & Ranta 2020; luku 2). Kodeista on siten tullut päihdetyön areenoita (ks. Haverinen ym. 2007), joissa kohtaavat asiakkaan kodille ja arjelle antamat merkitykset ja kotikäyntityötä ohjaavat institutionaaliset normit. Nämä heijastuvat myös asiakkaan ja työntekijän kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Kodin avaaminen työntekijälle tai kotikäynnin tekeminen ja päättäminen edellyttävät asiakkaalta ja työntekijältä tiettyjä käytäntöjä. Työntekijän täytyy esimerkiksi sopia kotikäynnin ajankohdasta, ja asiakkaan puolestaan täytyy olla sovitusti paikalla ja avata sekä sulkea ovi työntekijän lähtiessä (ks. Tedre 1999).

Luku etenee siten, että ensin tarkennan asumispalveluiden kontekstissa tehtävän kotikäyntityön lähtökohtia, kuten sitä, miten työntekijä asiakkaan kotiin tullessa osin muuttaa kodin yksityisyyttä, niin että määrittää sen päihdetyön näyttämöksi (ks. Goffman 1959). Lisäksi tuon esille, kuinka kotiin tulevan työntekijän oletetaan noudattavan tiettyjä kulttuurisia sopimuksia esimerkiksi liittyen siihen, kuinka työntekijän tulisi käyttäytyä asiakkaan kotona, kunnioittaa sen yksityisyyttä sekä orientoitua vieraan rooliin. Luvun toisessa osassa kuvataan, kuinka käytännössä analysoin ja tulkitsen sitä, miten ja millaiset kehykset ohjaavat kotikäyntityötä. Tulossiossa erittelen edellä rakentamani viitekehyksen varassa kolmea aineistoesimerkkiä, joista ensimmäisessä kotikäynti tapahtuu hoivatyön kehyksessä, toisessa institutionaalisen vierailun kehyksessä ja kolmannessa kriisityön kehyksessä. Johtopäätöksissä pohdin tuloksia suhteessa kodin ja julkisen tilan rajojen ylityksiin sekä päihdetyön tekemistä kodin yksityisessä tilassa. Lisäksi pohdin sitä, miten koti päihdetyöympäristönä vaikuttaa työntekijän ja asiakkaan rooleihin.

Koti hyvinvointityön kohtaamisten näyttämönä

Koti tilana on asiakkaalle merkityksellinen niin henkisesti, sosiaalisesti kuin fyysisesti. Parhaimmillaan se on hyvinvoinnin keskus (Raijas 2008). Se antaa tilan ja turvan, jossa voi levähtää, viihtyä ja olla vapaasti oma itsensä. Toisaalta koti voi olla myös turvattomuutta luova ja hyvinvointia heikentävä paikka. (Kainlauri 1998; Raijas 2008; Juhila ym. 2016; ks. myös Mallett 2004; luku 3.) Kodin käsite sisältää siten monia merkityksiä. Kotiin yhdistetään kuitenkin ajatus asioiden ainutlaatuisuudesta, yksityisyydestä, läheisyydestä ja ihmisyydestä (Haverinen ym. 2007; Vilkkonen 2010). Paul O’Connorin mukaan (2018, 11) kodin määrittelyssä keskeistä on paikka ja siihen kuulumisen tunne. Kodilla voidaan näin ollen viitata tiettyyn tilaan eli rakennukseen tai huoneistoon, tai se voidaan määritellä oman perheen tai asumisyhteisön jäsenten tai asumispalvelun työntekijöiden kautta. Siten se voi olla myös toisten kanssa jaettu tila, kuten huone tai huoneisto. (O’Connor 2018; ks. myös Kainlauri 1998; Haverinen ym. 2007; Juhila ym. 2016.)

Tässä luvussa tarkastellaan kotikäyntejä, jotka on tehty erään keskisuuren kaupungin päihdekuntoutuksen asumispalvelujen kontekstissa asiakkaiden yksityisiin tiloihin, omiin koteihin. Asumispalvelun kokonaisuus muodostuu asumisvalmennuksen, tehostetun palveluasumisen ja tuetun asumisen asumisyhteisöistä. Palvelu on suunnattu päihteitä käyttäville ja/tai päihteitä kuntoutuville henkilöille, jotka tarvitsevat lyhyt- tai pitkäaikaista tukea asumisessa ja arjen hallinnassa. Osa asumispalvelun asumisyhteisöistä noudattaa kuntoutusperiaatteita: asiakkaan kuntoutuminen etenee portaittain esimerkiksi tuetusta asumisesta kohti itsenäistä asumista, ja tuki on sidottu asumiseen asumispalvelun asunnoissa. Osa asumispalvelun asumisyhteisöistä toimii taas noudattaen niin sanotun Asunto ensin -mallin periaatteita. Tällöin asuminen katsotaan asukkaana oikeudeksi, eikä asumiseen yhteisössä ole asetettu päihteettömyysveloitetta tai asumispalvelun tarjoaman tuen vastaanottamisveloitetta. (Ks. esim. Raitakari & Günther 2014; luvut 2 ja 7.)

Osalla asumispalvelun asiakkaista toimintakyky saattaa olla heikentynyt päihteiden käytön seurauksena. Lisäksi heillä voi olla erilaisia liikkumisen ja muistin sekä mielenterveyden rajoitteita, joiden takia heidän elämäntilanteensa ovat usein kompleksisia ja haavoittavia. Heillä onkin usein haastei-

ta arjessaan, kuten pyykin pesemisessä ja kaupassa käymisessä sekä omien asioiden hoidossa (ks. myös Pehkonen ym. 2019). Selviytyäkseen niistä asumispalvelun asiakas tarvitsee usein työntekijöiden tukea ja apua, mutta avun vastaanottaminen ja oman kodin oven avaaminen työntekijälle ei ole aina helppoa (ks. Juhila 2018). Se merkitsisi työntekijän päästämistä kotikäynnille yksityiseen intiimiin tilaan ja tätä kautta omaan arkeen.

Koti ja sen fyysiset rakenteet ovat monella tapaa läsnä päihdetyön työntekijöiden ja heidän asiakkaidensa välisissä kohtaamisissa (Saarikangas 2006). Kodin voidaan ajatella olevan näyttämö, joka jakautuu julkiseen ja yksityiseen tilaan (Wilson 1988; Gurney 2000; Twigg 2000). Esimerkiksi eteinen on julkisempi tila kuin makuuhuone (Wilson 1988; Peace ym. 2011). Anne Kainlauri (1998, 187–190) ymmärtää kodin arjen monikerroksiseksi näyttämöksi, jossa yksityinen ja julkinen kohtaavat ja jossa asiakkaan ja työntekijän roolit sekä asemat vaihtelevat. Erving Goffmanin (1959) mukaan ihmiset esittävät näyttämöllä rooleja, joiden tavoitteena on luoda haluamaansa vaikutelmaa muille. Hän käyttää termejä näyttämö (*frontstage*) ja takahuone (*backstage*) erottaakseen sen, mikä tapahtuu muiden ihmisten läsnä ollessa ja mikä taas heidän poissa ollessaan. (Goffman 1959; ks. myös Juhila 2004). Goffmanin (1959) mukaan näyttämöllä ja sen takaosassa esitetään erilaisia rooleja, luodaan eri tavoin merkityksiä ja jäsennetään ihmissuhteita. Takahuone on paikka tai tila, jossa yksilön ei tarvitse olla esillä, eikä hänen tarvitse esittää tiettyä roolia. Siellä käytetty puhe eroaa muun muassa sanavalinnoiltaan näyttämön puheesta. (Goffman 1959.) Takahuoneen vuorovaikutusta kuvaa usein epämuodollisuus; näyttämöpuhetta, kuten asiakkaan ja työntekijän välistä kohtaamista, taas muodollisuus ja kunnioitus (ks. esim. Tedre 1999; Mäntynen ym. 2018).

Kodin rappukäytävän ja myös eteisen voidaan ajatella olevan ensikohtaamisten näyttämöitä, joissa kotikäyntikohtaamiset alkavat ja päättyvät. Rappukäytävä ja eteinen ovat siirtymätiloja kotiin: asiakas säätelee sitä, kenet hän haluaa päästää sisään ja mihin kodin tiloihin. Konkreettinen rajaneuvottelu kodin tilaan käydään siinä kohdassa, kun asiakas puntaroi, kenelle hän avaa ovensa ja kenet hän kutsuu kotiinsa. (Ks. esim. Wilson 1988; Goffman 1959; Kainlauri 1998; Tedre 1999; Angus ym. 2005; Saarikangas 2006; Juhila 2018.) Yleensä kodin yksityisiin tiloihin pääsevät perheenjäsenet, ystävät ja tutut

muukalaisten jäädessä ulkopuolelle (Saarikangas 2002, 29; ks. myös Tedre 1999; Peace ym. 2011). Kirsi Nousiaisen (2016, 174) tutkimuksessa kodin oven merkitys tulee esille: se on konkreettinen omaa rauhaa tai yksityisyyttä ilmentävä ja rajaava tila. Kodin ulko-oven voi lukita, jos haluaa rauhaa, tai sen voi jättää auki ja kutsua vieraita sisään (Nousiainen 2016). Sen sijaan Céline Rosselin (1999) mukaan asiakkaan kodin ulko-ovi ja eteinen ovat julkisen ja yksityisen tilan rajalla. Silloin ei olla sisällä tai ulkona, mutta kun astutaan eteisestä peremmälle asiakkaan kotiin, kodin yksityisyys rikkoutuu (ks. myös Dyck ym. 2005; Saarikangas 2006). Kodin ja ulko-oven merkittävyys tulee erityisesti näkyväksi tilanteissa, joissa ihmisellä ei ole mahdollisuutta rajata itselleen yksityistä tilaa, vaan hän elää ja liikkuu yksinomaan julkisissa, toisten hallinnoimissa tiloissa.

Kirsi Saarikankaan (2002) näkemys on, että kodin kynnyksen ylittäminen ja oven sulkeminen eivät kuitenkaan tarkoita sitä, että kulttuuriset ja sosiaaliset odotukset jäisivät seinien ulkopuolelle. Asiakkaan ja työntekijän kohtaamiseen kotikäynnillä vaikuttavat Anne Kainlaurin (1998, 193) mukaan ensinnäkin ammatilliset ja institutionaaliset käytännöt, normit ja toimintakäytännöt. Lisäksi olennaisiksi määrittyvät asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset sekä se, mikä on kotikäynnin tavoite (ks. myös Tedre 1999). Työntekijä astuu toisen ihmisen kotiin tullessaan maaperälle, jossa määräysvalta on asujalla ja jossa aktivoituvat tietyt kodin ja työntekijän edustaman instituution säännöt (Tedre 1999; Öresland ym. 2008). Asiakkaalla on valtaa kieltää työntekijän pääsy kotiinsa tai rajoittaa tämän liikkumista kodin tiloissa (Twigg 1999; Angus ym. 2005). Hänellä on myös valtaa määritellä kotikohtaamisen koreografia ja keskustelunaiheet (Juhila ym. 2018). Kyse on Silva Tedren (1999) mukaan sanattomista sopimuksista, säännöistä, jotka ovat kulttuurisesti jaettuina, asiakas-työntekijäsuhteeseen perustuvia toimintatapoja. Yksi niistä on ymmärrys siitä, että kodissaan asiakas ohjaa kotikäyntitilannetta ja työntekijä noudattaa kulttuurisia jaettuina sopimuksia (Tedre 1999), kuten sitä, että yksityiseen kotiin tulevan ihmisen oletetaan kunnioittavan sen yksityisyyttä ja intiimiyyttä sekä orientoituvan vieraan rooliin (ks. Derrida 2000; luku 2).

Kun työntekijät menevät kotikäynnille, he asemoituvat asiakkaiden tavoin erilaisiin rooleihin, joita voivat olla esimerkiksi isännän/emännän ja vierai-

lijan roolit (Juhila ym. 2016b; ks. myös Derrida 2000; Öresland ym. 2008). Kyseiset roolit aktivoituvat, kun asiakas kutsuu työntekijän sisään kotiinsa, tämä astuu sisään ja eteisessä esittelee itsensä ja riisuu ulkovaatteensa. Institutionaalista tehtäväänsä tehdessään hänen roolinsa vaihtuu vieraasta työntekijäksi, kun taas asiakas muuttuu isännän/emännän roolista takaisin asiakkaaksi. Asiakkaan koti ja sen tutuksi tulleet käytännöt voivat kuitenkin problematisoida työntekijän ammatillisuutta (Kainlauri 1998; Ylinen 2008). Vaikka työntekijät toimisivat vieraan roolissa, he ovat samanaikaisesti tietoisia omasta ammatillisesta asemastaan (Öresland ym. 2008) ja saattavat sen vuoksi rikkoa kodin vierailusääntöjä esimerkiksi kommentoimalla kodin siisteyttä (ks. Haahtela & Juhila 2016). Satu Roosin ja Kaarina Mönkkösen (2019) mukaan asiakkaan ja työntekijöiden kohtaamisessa keskeistä on, että he suhtautuvat toisiinsa tasavertaisina toimijoina, kunnioittavat ja luottavat toisiinsa (ks. myös Angus ym. 2005; Büscher 2007; Öresland 2008; Holmberg ym. 2012; Nicolas 2012).

Kotikäynneille työntekijä voi mennä joko kutsuttuna tai ilman kutsua (ks. myös Nousiainen 2016). Ensimmäisessä tapauksessa asiakas on usein pyytänyt työntekijän selvittämään kanssaan jotain asiaa. Mutta joskus työntekijä saattaa tunkeutua asiakkaan kotiin ilman tämän kutsua. Hän saattaa mennä asiakkaan kotiin omilla avaimillaan ja rikkoa näin yksityisyyttä (ks. Juhila ym. 2016b) ja tämän oikeutta hallita tilaansa (ks. Dyck ym. 2005; Juhila ym. 2016b). Silva Tedren (1995) näkemys on, että työntekijöiden rikkoessa yksityisyyttä koti muuttuu institutionaalisia palveluja tuottavaksi tilaksi (Tedre 1995; ks. myös Juhila & Günther 2020). Stina Öreslandin ja kumppaneiden mukaan (2008) työntekijät käyttivät usein vieraan roolia asiakkaan kotiin sisään pääsyn strategiana. Johanna Ranta (2020) tuo esiin, että oven avaaminen työntekijöille ei ole helppoa, jos luottamus työntekijään häviää. Johanna Järvinen-Tassopoulos (2010) kuitenkin huomauttaa, että aidosti vieraanvaraisessa kodissa jokaiselle tehdään tilaa.

Asumispalvelussa tehtyjen kotikäyntien aloitusten ja päättämisten analysointi

Seuraavassa tulossiossa analysoidaan aineistoesimerkit ovat peräisin keskiuuden kunnan päihdetyön ja asumispalvelun eri yhteisöissä tehdyistä kotikäynneistä. Asumispalvelu muodostuu kolmesta erilaisesta asumisyhteisöstä, jotka on suunnattu päihteitä ongelmallisesti käyttäville ja päihteiden käytöstä kuntoutuville asiakkaille: asumisvalmennuksesta, tehostetusta palveluasumisesta ja tuetusta asumisesta. Osa yhteisöistä sijaitsee asumispalvelun toimintakeskuksen ympärillä rakennetuissa rivitaloissa, mutta yksi tuetun asumisen yhteisö sijaitsee toisella puolella kaupunkia. Poikkeuksena ovat ne tuetun asumisen asunnot, joissa tuettavat asuvat omissa asunnoissaan eri puolilla kaupunkia. Asumispalvelussa on toimintakeskus, jossa asiakkaiden on mahdollista ruokailla ja harrastaa, kuten käydä kuntosalilla tai pelata biljardia. Lisäksi heillä on mahdollisuus saada sairaanhoidollisia palveluja. Keskus sijaitsee entisellä vanhalla teollisuusalueella noin kolmen kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Asuminen asumisyhteisöissä perustuu tavalliseen vuokrasopimukseen, ja asiakasta koskevat samat säännöt kuin vuokralaisia yleensäkin. Asumispalvelun työntekijät ovat koulutukseltaan sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä, kuten sairaanhoitajia (3 henkilöä), lähihoitajia (4 henkilöä) ja sosiaalihoitajia (2 henkilöä). Lisäksi henkilökuntaan kuuluvat esimies (sosiaalihoitaja) ja emäntä.

Päihteettömyyden osalta asumispalvelussa on erilaisia vaatimuksia asiakkaalle. Osa asumisyhteisöistä edellyttää päihteettömyyttä, osa päihteiden käytön rajaamista ja osa taas sallii päihteet. Kaikissa yhteisöissä asiakkaan tulee sitoutua työntekijöiden tekemiin kotikäynneihin. Siten työntekijät tulevat kiinteäksi osaksi heidän arkeansa, kun he tekevät kotikäyntejä ja tukevat asiakasta asumisessa ja jokapäiväisessä elämässä, kuten kaupassa käynnissä, raha-asioissa ja henkilökohtaisessa puhtaudessa. Kotikäynnit on räätälöity asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaan, ja ne tehdään sovitusti. Ne eroavat toisistaan institutionaalisilta tehtäviltään ja tavoitteiltaan ja sen osalta, missä asumisyhteisössä ne tehdään. Työntekijöillä on avain jokaisen asumisyhteisön asiakkaan kotiin, ja heillä on hänen kanssaan yhdessä sovitun sopimuksen tuoma oikeus ja velvollisuus mennä omilla avaimillaan kotikäynnille tarpeen

niin vaatiessa. Siten asiakkailta on mahdollisuus hallita omaa kotiaan tiettyyn rajaan asti. (Ks. Haahtela & Juhila 2016; Nousiainen 2016.)

Tutkimusaineisto on kerätty syksyllä 2017 ja keväällä 2018 asumispalvelussa. Se koostuu kahdestatoista luonnollisessa tilanteessa nauhoitetusta päihdetyön työntekijöiden tekemästä kotikäynnistä ja niiden aikana tehdyistä havainnoista, jotka tutkija on kirjannut havaintopäiväkirjaan. Huomiota on kiinnitetty erityisesti liittyen kyseisten kotikäyntien aloitukseen ja päättymiseen. Kotikäyntiaineisto on kerätty liikkuvan etnografian ja varjostamisen keinoin (ks. Novoa 2015; Ferguson 2016; Lydahl ym. 2021; luku 4). Aineiston kerääminen asiakkaiden kotona tarkoittaa asiakkaan yksityisyyteen astumista. Tämä vaatii tutkijalta erityistä sensitiivisyyttä, taitoa ja kykyä kunnioittaa asiakkaan kotia, tilaa ja paikkaa.

Tutkimukseen osallistuminen oli työntekijöille ja asiakkaille vapaaehtoista. Ennen aineiston keruuta informoin heitä tutkimuksen tarkoituksesta ja eettisyydestä, osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä aineiston käyttötarkoituksesta, käsittelystä ja säilytyksestä. Lisäksi korostin informaatiotilaisuudessa, ettei tutkimukseen osallistumisella ole vaikutusta asiakkaan saamaan palveluun. Asiakkaita informoitiin myös sitä, että heidän on mahdollista myös tutkimuksen teon aikana kieltäytyä osallistumasta siihen ja pyytää tutkijaa poistumaan kodistaan. Tutkimusaineisto on osa tutkimushanketta, jolla on Tampereen yliopiston ihmistieteiden eettisen toimikunnan eettisen ennakkoarvioinnin puoltava lausunto.

Hyödynsin aineiston analyysissa sisällönanalyysia (Krippendorff 2013; Tuomi & Sarajärvi 2009), jota täydensin käyttämällä analyttisenä käsitteenä kehystä. Sisällönanalyysin keinoin järjestin ja tiivistin aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta olennaisen aineksen. Analysoin aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroja ja siten kykenin tuottamaan ymmärtämystä ja yleistä kuvaa tutkittavasta ilmiöstä kadottamatta sen sisältämää informaatiota. (Ks. esim. Grönfors 1982; Krippendorff 2013; Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Kehyksen käsitettä (Goffman 1986/1974) käytin valittujen aineisto-otteiden lähiluennassa. Erving Goffman (1986, 25, 563–564) korostaa, kuinka ihmisten arkipäiväinen vuorovaikutus rakentuu erilaisten kehysten sekä niiden vaihteluiden varaan. Kehys voidaan ajatella toimintakokonaisuudeksi, joka ilmenee tiettyinä vakiintuneina puhe- ja toimintatapoina (Peräkylä 1990, 156;

ks. myös Günther 2012) sekä rooleina. Kehykset ovat kulttuurisesti rakentuneita tapoja, joilla asumispalvelun työntekijät ja asiakkaat paitsi ymmärtävät ja havainnoivat ympäristöään myös käsitteellistävät ja jakavat sitä koskevia merkityksiä. Kehys vastaa kysymyksiin, mitä tilanteessa tapahtuu ja kuinka siinä tulee toimia vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Siten kehykset määrittävät ja tuottavat osapuolten tulkintoja siitä, millaisesta toiminnasta kotikäynneissä on kulloinkin kyse, millaisiin rooleihin työntekijät ja asiakkaat asettuvat ja miten heidän tulisi toimia. Kehyksen käsitettä hyödyntämällä pyrin löytämään vastauksia siihen, miten työntekijä ylittää asiakkaan kodin kynnyksen ja miten hän poistuu asiakkaan kotoa toteutettuaan institutionaalisen tehtävänsä sekä millaisia työntekijöiden ja asiakkaan rooleja näissä kohtaamisissa on paikannettavissa. Kehys kertoo, millaiseksi osapuolet kulloinkin ymmärtävät kotikäynnin aloituksen ja lopetuksen luonteen ja funktion.

Aineiston varsinainen analyysiprosessi jakautui kolmeen tutkimuskysymyksen ohjaamaan, toisiinsa kietoutuneeseen vaiheeseen: nauhoitteiden kuuntelemiseen, aineiston sisällönanalyttiseen erittelyyn ja valittujen aineisto-otteiden lähiluentaan, jossa hyödynsin kehyksen käsitettä. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa kuuntelin asumispalvelun työntekijöiden ja asiakkaan välisiä kotikäyntikohtaamisten nauhoitteita ja luin niistä tehtyjä litteraatioita sekä kävin läpi kohtaamisista tehtyjä havaintopäiväkirjamerkintöjä. Aineistosta paikansin ATLAS:ti 8 -analyysiohjelmalla 26 kotikäyntikohtaamisen aloitus- ja päättämivuorovaikutusjaksoa: 1) hoivan kehyksen, 2) huolenpidon kehyksen ja 3) kriisityön kehyksen.

Tämän jälkeen keskityin kotikäynntejä kuvaavien aineistoesimerkkien valitsemiseen. Aineistosta valitsin kolme erilaista aineistoesimerkkiä seuraavin perustein: a) esimerkistä näkyy kotikäynnin aloitus ja päättäminen, b) esimerkki havainnollistaa asiakkaan ja työntekijän rooleja, c) esimerkistä ilmenee kotikäynnin institutionaalinen tehtävä sekä d) esimerkki tekee eri tavoin näkyväksi kotikäyntikohtaamiseen liittyvät jännitteet. Aineistoesimerkit ovat anonymisoitu siten, että nimet ja muut tunnistetiedot on poistettu.

Kotikäyntityön aloituksia ja päättämisiä ohjaavat kehykset

Asumispalvelun asumisyhteisöissä tehdyistä kotikäynneistä paikantui kolme päihdetyön institutionaalista kehystä: 1) hoivan, 2) huolenpidon ja 3) kriisi-työn kehykset, joiden ohjaamina työntekijät aloittavat ja päättävät kotikäynnit. Kyseiset kehykset tuovat esiin myös institutionaalis-ammattillisen auttamistyön normien ja tavoitteiden lisäksi sekä asiakkaan arkielämän ja kodin merkityksiä, asiakkaan ja työntekijän rooleja sekä kotikäyntityön arjessa olevia kielenkäytön ja merkityksellistämisen tapoja. Kehykset eivät ole irrallisia toisistaan, vaan ne voivat olla yhtä aikaa läsnä tai muuttua kotikäynnin aikana. Ne erottuvat toisistaan kotikäyntityön tavoitteiden ja kotikäynneillä käytettyjen toiminta- ja puhetapojen sekä työntekijän ja asiakkaan roolien kautta. (Ks. Peräkylä 1990; Günther 2012.)

Hoivan kehys

Työntekijä on menossa kotikäynnille Jarin luo, jolla on pitkä asiakkuus ja vuokrasuhde tuetun asumisen yksikössä. Edellisenä viikonloppuna Jari oli loukannut kätensä, mikä on tullut työntekijän tietoon toisilta asiakkailta. Työntekijälle on herännyt huoli Jarin voinnista, joten hän päättää lähteä kotikäynnille tämän luokse. Työntekijä kävelee toimintakeskuksesta asiakkaan ovelle ja soittaa Jarin asunnon ovikelloa antaen viestin, että joku on oven takana. Jari avaa oven nähtyään ikkunasta työntekijän ja kutsuu hänet sisään. Kutsu antaa työntekijän luvan astua ovesta asiakkaan yksityiseen tilaan. Oven avauksella Jari säätelee sitä, kenet päästää kotiinsa. Eteinen toimi siirtymätilana, josta työntekijä ja asiakas siirtyvät kotikäynnin aloituksen varsinaiselle näyttämölle.

Astuessaan ovesta sisälle eteiseen työntekijä tervehtii asiakasta ja samalla asemoi itsensä hoivatyöntekijän rooliin. Hän kävelee eteisestä asiakkaan perässä suoraan olohuoneeseen. Samalla hän rikkoo suomalaista vierailukoodia, jossa toisen kotiin mentäessä riisutaan ulkovaatteet (ks. Tedre 1999). Sisääntulon voi myös tulkita niin, että työntekijä ei ole tulossa kylään, vaan hoitaa nopeasti institutionaalista tehtäväänsä ja huolehtii Jarin hyvinvoin-

nista. Kävellessään kohti olohuonetta hän antaa selonteon Jarille siitä, miksi on tullut käymään. Työntekijän velvollisuus on nimittäin kertoa asiakkaalle kotikäynnille tulon syy. Selontekoa antaessaan hän istuu sohvaluoliin Jaria vastapäätä. Aineistoesimerkki alkaa siitä, kun hän tarkistaa asiakkaan käden kunnan ja pyrkii vakuuttamaan tämän hoidon tarpeesta. Analyysissä vuorolla tarkoitetaan asiakkaan ja ammattilaisen välisen keskustelun (puheen) vuoroja, joiden ottaminen keskustelussa vuorottelee asiakkaan ja ammattilaisen välillä.

1. TYÖNTEKIJÄ: Mutta siis se, että miksi mä tulin, oli se, miten se käsi voi?
2. JARI: Jotenkin.
3. TYÖNTEKIJÄ: No nostapa ((käsi)) ihan näin.
4. JARI: Eihän se ((käsi)) sillai nouse.
5. TYÖNTEKIJÄ: Miten niin?
6. JARI: Ei se ((käsi)) sillai nouse että, ei. Se on voimaton nääs.
7. TYÖNTEKIJÄ: Siis, sä et pysty nostaan sitä ollenkaan.
8. JARI: Ei, että kyllä tämä ((käsi)) nousee, mutta ei tämä ((käsi)) nouse. Nouseehan se.
9. TYÖNTEKIJÄ: Kyllä mejän pitää oikeesti lääkäriin lähtee.
10. JARI: Miten niin?
11. TYÖNTEKIJÄ: No, onhan tuo nyt, siellä ((kädessä)) on joku rikki.
12. JARI: Mustelmat on lähteny jo.
13. TYÖNTEKIJÄ: Niin mutta siis siellä ((kädessä)) on joku, muu ongelma nyt, koska se sun käsi ei nouse.
14. JARI: Ei se sillai nouse.
15. TYÖNTEKIJÄ: Niin, eihän se oo normaalia, että se ((käsi)) ei.
16. JARI: Ei se nyt ihan normaalia ookaan ((naurahtaa)).
17. TYÖNTEKIJÄ: Niin, koska mennään?
18. JARI: En minä ((tiedä)).

Varsinainen kotikäynti alkaa olohuoneessa, jossa työntekijä informoi asiakasta siitä, miksi hän on tullut kotikäynnille ja tapaamaan asiakasta (vuoro 1). Vuorosta yksi on luettavissa, että työntekijällä on tietoa tapaturmasta, jossa Jari on loukannut kätensä ja joka on synnyttänyt huolen tämän voinnista. Jari ja työntekijä käyvät dialogin, jossa he selvittävät yhdessä tilannetta. Työntekijän neuvoo ja opastaa asiakasta menemään lääkäriin näyttämään kättään (vuoro 9). Samalla hän asemoi asiakkaan loukkaantuneen rooliin, johon Jari ei kuitenkaan halua asettua. Tämä on sitä mieltä, että käsi on parantumaan päin, koska mustelmat ovat lähteneet (vuoro 12). Työntekijä yrittää vakuuttaa Jaria siitä, että lääkärissä käynti on tarpeen (vuoro 13). Loppujen lopuksi Jari ja työntekijä pääsevät samanmielisyyteen lääkärikäynnin tarpeellisuudesta (vuorot 16–18). Otteesta on luettavissa, että asiakas ja työntekijä ovat toisilleen tuttuja. Kotikäynnin aloituksessa he sinuttelevat toisiaan ja puhuvat tuttavallisesti (ks. Mäntynen ym. 2018). Puheenaiheet kotikäynnin aloituksessa ja päättämisesä osoittavat, että asiakkaan ja työntekijän välillä vallitsee luottamussuhde, kuten alla oleva aineisto-ote tekee näkyväksi.

1. TYÖNTEKIJÄ: Mä sinne lääkäriasemalle varaan sen ajan. Mä joko käyn siellä tai soitan, mutta ne luultavasti soittavat sieltä, jos saadaan aika sitten takaisin.
2. JARI: Joo.
3. TYÖNTEKIJÄ: Et saada sulle nopeasti aika.
4. JARI: Parempi on, muuten siellä joutuu olemaan koko päivän.
5. TYÖNTEKIJÄ: Joo, mä soitan sinne.
6. JARI: Joo, takaisin sitten. Viimeksi siellä tuolla Paikassa, tuolla sairaalalla siellä meni koko vuorokausi.
7. TYÖNTEKIJÄ: Niin se meni seuraavaan päivään.
8. JARI: Niin meni.
9. TYÖNTEKIJÄ: Ei siinä mitään.
10. JARI: Joo.
11. TYÖNTEKIJÄ: Hoidetaan homma pois.
12. JARI: Joo.

Pois lähtiessään työntekijä nousee seisomaan ja näyttää näin Jarille ai-keensa. Asiakas kävelee työntekijän perässä kohti eteistä kuin saattaen tämän ulos. Kävellessään kohti eteistä he puhuvat keskenään Jarin aiemmasta sairaa-lakäynnistä, joka oli kestänyt vuorokauden (vuorot 6–10). Ovelta työnte-kijä sanoo, että hän tilaa asiakkaalle lääkäriaseman lääkärille ajan ja antaa selonteon toiminnastaan. Työntekijän pyrkii saamaan lääkäriajan nopeasti ja ehkäisemään sitä, että käynti ei kestäisi ajallisesti kauan.

Edellä olleista aineisto-otteesta voidaan nähdä, kuinka työntekijän toi-mintaa ohjaa hoivan kehys. Ensinnäkin työntekijä haluaa huolehtia siitä, että asiakas menee näyttämään kättään lääkärille ja huolehtii näin institutionaa-lisesta velvollisuudestaan. Toiseksi otteen voi tulkita siten, että asiakkaan vel-vollisuus olisi tilata itselleen aika lääkärille. Tästä huolimatta tuetun asumi-sen yhteisön työntekijä ottaa vastuun varauksesta. Syynä tähän saattaa olla työntekijän huoli asiakkaan tilanteesta ja toimintakyvystä. Jari vaikuttaa tyy-tyväiseltä työntekijän institutionaaliseen väliintuloon. Eteinen ja ovi toimivat kotikäynnin päättämisen näyttämönä. Päästyään kynnykselle työntekijä avaa oven ja hyvästelee asiakkaan sanomalla ”hoidetaan homma kuntoon”, johon asiakas vastaa ”joo” (vuorot 11–12). Näin työntekijä kutsuu asiakasta yhteis-työhön, joka ottaa kutsun vastaan. Tämän jälkeen työntekijä poistuu tämän yksityisestä tilasta ja sulkee oven perässään.

Hoivan kehyksessä työntekijän toimintaa ohjasi huoli asiakkaan hyvin-voinnista ja tilanteesta. Työntekijän tietoon oli tullut asiakkaan avun tarve, jolloin hänen velvollisuutenaan oli tarkistaa tilanne ja ohjata asiakas avun piirin. Kotikäyntiä ei siten ollut etukäteen sovittu. Työntekijä asemoi itsensä kotikäynnille mennessään hoivatyöntekijän rooliin ja asiakkaan loukkaan-tuneeksi, joka tarvitsee terveydellistä apua. Hoivan kehyksessä kotikäynnille menevä työntekijä ei avaa yleisavaimilla asiakkaan kodin ovea, vaan odottaa kutsua sisään, mikä jättää asiakkaalle määräysvallan omasta kodistaan.

Huolenpidon kehys

Työntekijä lähtee asumispalvelun toimintakeskuksesta asumispalvelun au-tolla kotikäynnille tapaamaan Karia tämän kotiin kerrostalohuoneistoon ta-valliseen lähiöön. Työntekijällä ja Karilla on pitkä asiakassuhde: Kari on ni-

mittäin asunut aiemmin asumispalvelun asumisvalmennuksessa. Sieltä hän on kuntoutuessaan muuttanut omaan tuetun asumisen asuntoon. Työntekijä käy Karin luona kotikäynnillä noin kahden kuukauden välein. Kerrostalon sisäänkäynnin ovella on ovisummeri, josta asukas voi kontrolloida tulijoita: avaako hän tulijoille ovensa yksityiseen kotiinsa vai ei. Työntekijä painaa ovisummeria, johon Kari vastaa ja kysyy, kuka on tulossa. Työntekijä kertoo Karille nimensä, jolloin tämä toivottaa hänet tervetulleeksi ja päästää porraskäytävään. Työntekijä kävelee portaat toiseen kerrokseen. Porraskäytävä toimii tilana, jossa työntekijä voi valmistautua kotikäynnille, jättää taakseen julkisen tilan ja siirtyä asiakkaan kodin yksityiseen tilaan (ks. esim. Goffman 1959; Saarikangas 2006).

Kari on työntekijää huoneistonsa ovella vastassa, toivottaa hänet toisen kerran tervetulleeksi ja pyytää työntekijän sisään kotiinsa. Työntekijä asemoi itsensä vieraan rooliin astuessaan sisään. Vieraan rooli tulee näkyväksi muun muassa siitä, miten työntekijä astuu Karin kotiin sisään. Hän riisuu ulkovaatteensa ja siten kunnioittaa yksityistä tilaa (ks. Tedre 1999; Österland ym. 2008). Ulkovaatteiden riisuminen tekee myös näkyväksi sen, että työntekijä ei ole vain pistäytymässä, vaan on jäämässä pidemmäksi ajaksi. Eteinen toimii siirtymätilana: työntekijä valmistautuu astumaan päänäyttämölle, jossa varsinainen kotikäynti alkaa. Olohuoneessa Kari ottaa työntekijän vastaan odotettuna vieraana; työntekijälle on kahvi valmiiksi keitettyinä, pöytä on katettu ja pöydälle on asetettu keksiä ja pullaa, kuten seuraava ote tekee näkyväksi:

1. TYÖNTEKIJÄ: Joo, Karilla on täällä kaikki niin jämptisti.
2. KARI: Otatko sä maitoo?
3. TYÖNTEKIJÄ: Kiitos, mä en ota maitoo.

((poistettu tekstiä))

4. TYÖNTEKIJÄ: Jämptisti Karilla täällä on hommat.
5. KARI: Just aukasin niin, jos ei kelpaa kenellekään.
6. TYÖNTEKIJÄ: No, niin se ((maito)) kannattaa, muuten se lämpenee siinä. Aattelin että ihana tulla kattomaan, kun Kari näkee jo paremmin.

7. KARI: No, ei nyt vielä oikein hyvin.
8. TYÖNTEKIJÄ: Mutta paremmin.
9. KARI: On ne paineet pudonneet, 16 ja 21, kun ne oli 40 molemmat.

Työntekijä asettuu kahvipöytään asiakkaan kutsumana ja aloittaa keskustelun toteamalla, että ”Karilla on täällä kaikki niin jämttisti” (vuoro 1). Työntekijä puhuttelee otteessa Karia nimeltä yksikön kolmannessa persoonassa (vuoro 1). Kyse on teitittelyn keinoin tuotetusta kunnioittavasta puhuttelutavasta, jolla voidaan vuorovaikutuksessa osoittaa joko läheisyyttä tai etäisyyttä (Yli-Vakkuri 1986; Mäntynen ym. 2018). Isännän roolissa Kari tarjoilee vieraalleen kahvia ja maitoa. Työntekijä vieraan roolissa kiittää häntä, mutta samalla ohjaa ja neuvoo laittamaan maidon jääkaappiin (vuorot 2–6). Antaessaan neuvon isännälle työntekijä rikkoo kulttuurista koodia, jonka mukaan vieraan tehtävä ei ole ohjeistaa ja neuvoo isäntää (Tedre 1999; Derrida 2000).

Työntekijä ilmaisee suoraan työntekijän roolinsa kertomalla, miksi on tullut tapaamaan Karia. Hän kysyy epäsuorasti tältä hänen voinnistaan (vuoro 6). Kari vastaa, että hänen vointinsa ei ole korjaantunut ihan entiselleen. Tähän työntekijä toteaa, että ”paremmin” (vuorot 7–8). Kari antaa työntekijälle selonteon voinnistaan ja kertoo silmänpaineiden laskeneen. Kahvitellessaan asiakkaan kanssa työntekijä hoitaa samalla institutionaalista huolenpito-, arviointi- ja kontrollitehtäväänsä ja tekee huomioita asiakkaan hyvinvoinnista, toimintakyvystä ja kodinhoidosta. Hän tarkkailee, miten asiakas on pärjännyt arjessa ja huolehtinut kodistaan (vuorot 1–4). Siten työntekijän rooli kotikäynnin aikana ei ole muuttumaton, vaan vaihtuu vieraan roolista arvioinnin ja kontrollin tehtävää suorittavan työntekijän rooliin (ks. Juhila 2016).

1. TYÖNTEKIJÄ: Nythän tulee se, hetkinen mikäs se nyt onkaan, kuule nytten, onko se marraskuussa vai joulukuussa semmonen Musta perjantai? Sanotaanko sitä Mustaksi perjantaiksi? Vai millä nimellä se nyt onkaan? Juu, niin silloin kaupoissa on tosi hyviä tarjouksia. Mutta oliko se viime vuosi vai edellinen vuosi, kun oli niitä?
2. KARI: Pimeen kaupan ilta?

3. TYÖNTEKIJÄ: Ei, se ei oo pimeen kaupan ilta, vaan se on semmonen, oliko se Musta perjantai? Elikä saattaa olla, että monen sadan euron puhelimia, jossakin kaupassa saattaa olla muutamalla eurolla, vaikka. Niin sehän oli silloin yksi kertakin, niin eiköhän ne ((ostajat)) menneet edellisiltana kaikkien vermeitten kanssa sinne jonottamaan niitä puhelimia. Et minkäläistä, tänä vuonna sitten on? Mutta jotakin tämmösiä, sitten on. Ne ovat, niin massiivisia, ne tarjoukset, et kannattaa vaikka mennä tosiaankin, vaikka eväitten tai näitten shaalien kanssa sinne odottaa.
4. KARI: Minä en jaksu jonotella.
5. TYÖNTEKIJÄ: No, ei jaksu niin. Ja tuliko siitä vielä jotakin sanomista, että oliko siinä tehty jotakin kyynärpäätaktiikkaa. Tietysti, kun ovi aukee niin, siinä sitten, jos et oo nopee, niin jokuhan kurvaa sun eelle. Et siinä täytyy olla vikkelät kintut, ja mennä lujaa, että jos mieli saada sen, mitä oli menossa hakemaan. Niin semmonen on tulossa. Mä en sitä muistanukaan, vaan joku tuossa sano mulle, kun yhdelle kaverille on imurin osto. Minä nyt en varmasti lähe jonotteleen mittään imuria kellekään eurolla. Aikaa pitäsi olla. Joo, et semmonen. Mut tämmösiä. Mut minä varmaan teen vielä yhden kotikäynnin tänään.
6. KARI: Hyvä.
7. TYÖNTEKIJÄ: Mulla on vielä semmonen homma tässä.

Kotikäyntikeskustelussa on aiemmin esiin nousut Karin tarve ostaa uusi puhelin. Ennen lähtöään työntekijä ottaa puhelimen oston ja alennusmyynnin uudelleen puheeksi. Hän ehdottaa, että Kari kävisi ostamassa tarvitsemansa puhelimen, mutta tämä torjuu ehdotuksen (vuorot 3–4). Työntekijä asemoi itsensä neuvovan työntekijän rooliin ja ohjaa asiakasta, kuinka hänen tulee käyttäytyä ostoksilla ollessaan.

Kotikäynnin päättymisen merkiksi työntekijä nousee seisomaan ja laittaa muistiinpanovälineet kassiinsa. Näin hän tekee näkyväksi aikeensa lähteä. Samalla hän vaihtaa puheenaihetta ja antaa selonteon: ”Mut minä varmaan teen vielä yhden kotikäynnin tänään.” Kari reagoi työntekijän ilmoitukseen:

”Hyvä” (vuorot 5–6). Samalla työntekijä tuo esiin institutionaalisen tehtävänänsä ja velvollisuutensa, mikä osaltaan tekee näkyväksi, että hän ei ole yksinomaan vieraan ominaisuudessa Karin luona.

Karin reagoinnin työntekijän lähtöön voi tulkita siten, että Kari on tyytyväinen kotikäynnin päättymiseen. Toisaalta hänen toteamuksensa voi tulkita myös yleisenä kommenttina työntekijän selontekoon (vuorot 5–6). Työntekijä kävelee olohuoneesta eteiseen, ja Kari kävelee hänen perässään kuin saattaakseen hänet ulos. Eteinen toimii siirtymätilana, jossa työntekijä valmistautuu päättämään kotikäynnin. Ennen kuin hän alkaa pukea päälleen, hän vilkaisee asiakkaan kylpyhuoneen ovesta aivan kuin arvioidakseen sen siisteyden. Kari tulkitsi kylpyhuoneen oven avauksen siten, että työntekijä haluaa nähdä peilin, jonka hän on tehnyt helpottaakseen silmän hoitoa. Kari kutsuu työntekijän kylpyhuoneeseen ja näyttää peilin. Työntekijä antaa Karille positiivista palautetta taidoista, siirtyy kylpyhuoneesta eteiseen ja tekee siten näkyväksi kotikäynnin päättymisen. Työntekijä pukee ulkovaatteet päällensä. Päästyään kynnykselle hän avaa oven, ja he hyvästelevät toisensa. Kari sulkee oven työntekijän lähdettyä.

Huolenpidon kehyksessä tehtyä kotikäyntiä kuvaa työntekijän asemoituminen sekä vieraan että työntekijän rooleihin. Hän aloittaa kotikäynnin vieraan roolissa, mutta päättää sen työntekijän roolissa. Asiakas sen sijaan asemoituu yhtäältä isännäksi, toisaalta asiakkaaksi, jolla on haasteita terveytensä kanssa. Työntekijän toimintaa kehyksessä ohjaa institutionaalisen tehtävän orientaatio: kotikäynnin aloituksen ja päättämisen aikana hän huolenpidon nimissä ohjaa ja neuvoo asiakasta sekä arvioi ja kontrolloi tämän toimintaa ja toimintakykyä. Hän menee tämän luo kotikäynnille yhteisesti sovittuun aikaan. Näin asiakas osaa etukäteen valmistautua tuloon. Työntekijä on asiakkaalle odotettu vieras (ks. esim. Kainlauri 1998).

Kriisityön kehys

Työntekijät 1 ja 2 ovat menossa kotikäynnille Maurin luo, mitä hän ei tiedä ennakolta. Mauri on noin 65-vuotias mies, jolla on ongelmia liikkumisessa. Hän asuu asumispalvelun yhteydessä tuetun asumisen yhteisössä, jossa päihdeiden käyttö ei ole sallittua. Maurilla on pitkä asiakkuussuhde yhteisöön.

Hän on käyttäytynyt poikkeavasti, mikä on kiinnittänyt työntekijöiden huomion. Työntekijöiden velvollisuutena on tarkastaa asiakkaan tilanne ja katsoa esimerkiksi sitä, onko asiakas käyttänyt päihteitä. Työntekijät lähtevät kotikäynnille asumispalveluiden toimintakeskuksesta. Toimintakeskus voidaan nähdä takahuoneeksi (Goffman 1959), jossa työntekijät pohtivat Maurin tilannetta, tekevät päätöksen kotikäynnille lähdöstä ja valmistautuvat siihen. Kävellessään Maurin luo he orientoituvat kriisityön kehyksessä tehtyyn kotikäyntiin ja asemoituvat institutionaaliin rooleihinsa. Kotikäyntiä ohjaa epävarmuus: työntekijät eivät tiedä, mikä heitä odottaa asiakkaan kodin oven takana. Maurin asunnon ovelle päästyään työntekijät pysähtyvät ja soittavat ovikelloa. Työntekijä 2 on alkometri kädessään. Kun Mauri antaa luvan huutaen sisältä ja kutsuu työntekijät kotiinsa, he avaavat oven (ovi ei ole lukossa). Aineistoesimerkki alkaa siitä, kun työntekijät 1 ja 2 astuvat ovesta sisään. (Vrt. Öresland 2008.)

1. TYÖNTEKIJÄ 1: Moi Mauri.
2. TYÖNTEKIJÄ 2: Moi, meitä tulisi täältä muutama.
3. MAURI: ((epäselvää puhetta)) voi tulla ((naurua)).
4. TYÖNTEKIJÄ 2: Mites sulla on päivä sujunut?
5. MAURI: Miten niin?
6. TYÖNTEKIJÄ 1: No, mites se on menny?
7. MAURI: Mä en tiedä.
8. TYÖNTEKIJÄ 1: Et tiedä vielä.
9. MAURI: Ikimuistonen. Mitenkö on päivä sujunut?
10. TYÖNTEKIJÄ 2: No, mitenkä on sujunut?
11. MAURI: Ihan päin helvettiä.
12. TYÖNTEKIJÄ 2: Ai jaa.

Työntekijä 1 ja työntekijä 2 tervehtivät Mauria astuessaan ovesta sisään eteiseen. Samalla he ilmoittavat, montako heitä on tulossa. Vaikka he menevät Maurin luo kriisityön kehyksessä, he odottavat, että Mauri antaa heille luvan astua omaan yksityiseen tilaansa. Työntekijät puhuttelevat Mauria nimeltä ja sinuttelevat häntä, mikä tekee näkyväksi, että asiakas on heille entuudestaan tuttu (vuorot 1–3). Eteinen toimii kotikäynnin aloituksen siirtymätilana.

Työntekijät eivät riisu kenkiään eteiseen vaan kävelevät kengät jalassa olohuoneeseen ja rikkovat näin suomalaista kulttuurista koodia: vieraan on tapana jättää kengät eteiseen (Tedre 1999). Tämän voi tulkita myös niin, että kriisi-työn kehyksessä kotikäynnille menevät työntekijät eivät riisu kenkiään, koska he eivät tiedä mitä odottaa kotikäynnille mentäessä. Kenkien riisumatta jättämisen voidaan ajatella olevan turvallisuuskysymys niin asiakkaan kuin työntekijänkin näkökulmasta.

Olohuone toimii kotikäynnin aloituksen päänäyttämönä. Olohuoneessa Mauri istuu tietokoneen ääressä. Työntekijä 1 istahtaa lepotuolille Maurin vie-reen ja työntekijä 2 sohvalle. Työntekijä 2 aloittaa kotikäynnin tiedustelemalla Maurin päivän sujumista. Mauri ihmettelee työntekijän esittämän kysymyk- sen sisältöä ja kyseenalaistaa sen (vuorot 4–5). Työntekijä 1 toistaa työntekijä 2 esittämän kysymyksen tehden näkyväksi, että kotikäynnin aihe on tärkeä ja merkityksellinen työntekijöille (vuoro 6). Maurin on hämillään kysymyk- sestä (vuoro 7) ja esittää tarkentavan jatkokysymyksen (vuoro 9). Työntekijä 2 toistaa uudelleen kysymyksen (vuoro 10) tehden näkyväksi, että hän on ko- tikäynnillä institutionaalisen kriisi-työn kehysten ohjaamana ja haluaa saada vastauksen. Mauri vastaa lopulta ja kertoo päivän menneen huonosti (vuoro 11). Esittämiensä kysymysten kautta työntekijät arvioivat asiakkaan kuntoa ja tilannetta, kuten alla oleva aineistoesimerkki tekee näkyväksi:

1. MAURI: Mä alan laulaa ja kovaa.
2. TYÖNTEKIJÄ 2: No laula, kyllä täällä laulaa saa.
3. MAURI: Siellä tuli ((laulua)) Jaaha. ((laulua), ei! Aina kun mä oon, toi taas tuodaan, taas. ((naurua))
4. TYÖNTEKIJÄ 1: Sitten sä oot liian ((päällekkäistä puhetta)).
5. TYÖNTEKIJÄ 2: Täällä on kaikenlaista!
6. TYÖNTEKIJÄ 1: Kun sä oot liian ilonen, niin sitten tullaan aina laittaa pilli suuhun. Tosi reilua.
7. TYÖNTEKIJÄ 2: Joo.
8. MAURI: Ei ikinä.
9. TYÖNTEKIJÄ 1: Jatketaan?
10. TYÖNTEKIJÄ 2: Joo, jatketaan.

Kotikäynnin päättäminen tuottaa ristiriitaista viestiä: Mauri alkaa laulaa, jolloin työntekijä 1 tarjoaa alkometriä asiakkaalle (vuoro 6). Mauri ei kyseenalaista alkometriä ja sen tarvetta, vaan puhaltaa laitteeseen. Tämän voi tulkitta siten, että alkometriin puhaltamisen käytäntö on asiakkaalle tuttua, eikä vaadi ohjeita tai perusteluja. Maurin puhallettua työntekijä 1 näyttää työntekijä 2:lle ja asiakkaalle alkometrin lukeman. Huoli asiakkaan hyvinvoinnista vähenee, koska asiakas ei ole päihtynyt. Työntekijä 2 antaa asiakkaalle luvan laulaa. Samalla työntekijä 1 antaa asiakkaalle selonteon siitä, miksi työntekijät tulevat kotikäynnille ja puhalluttavat: jos heille herää huoli asiakkaan poikkeavasta käytöksestä, silloin hänen kuntonsa tarkistetaan puhalluttamalla alkometriin (vuoro 6). Kun institutionaalinen arviointi ja kontrolli on hoidettu, työntekijä 1 nousee seisomaan ja sanoo työntekijä 2:lle: ”Jatketaan?”, johon työntekijä 2 vastaa: ”Joo, jatketaan.” (vuorot 9–10) Näin työntekijät tekevät näkyväksi Maurille, että kotikäynti on päättymässä. He kävelevät ulko-ovelle. Mauri seuraa heitä kuin saattaakseen heidät ovesta ulos, mutta jatkaakin matkaa ulos ja sulkee kotinsa ulko-oven perässään. Kotikäynti päättyy yhtä nopeasti kuin on alkanut.

Kriisiyön kehyksessä tehtyä kotikäynnin aloitusta ja lopetusta kuvaa työntekijän asettuminen kriisiytyöntekijän rooliin. Kotikäynnin alussa työntekijät asemoituvat kriisiyön kehykseen ja orientoituvat arvioinnin ja kontrollon tehtävään. Työntekijöille on herännyt työn arjessa huoli asiakkaan hyvinvoinnista, ja heidän on tarkistettava hänen tilanteensa ja arvioitava hänen kykyään hoitaa itseään. Taustalla on oletus asiakkaan päihteiden käytöstä. Asiakas asemoituu kriisiyön kohteeksi. Kriisin kehyksessä tehdyille kotikäynnille työntekijät eivät mene yksin, eikä tulosta ilmoiteta ennakkoon asiakkaalle.

Johtopäätökset

Asumispalvelun asumisyhteisöissä tehtyjä kotikäyntien aloituksia ja lopetuksia tarkastelemalla tiivistyi kolme kehystä 1) hoivan, 2) huolenpidon ja 3) kriisiyön kehukset. Näistä jokaiseen liittyvät kyseiseen kehykseen omanlainen toimintaorientaatio sekä asiakkaan ja työntekijän roolit. Kotikäyntien aloi-

tuksissa ja päättämisisä työntekijöiden roolit vaihtelivat hoivatyöntekijän rooleista institutionaalisen vieraan ja kriisityöntekijän rooleihin. Paikantamani kehukset eivät ole jähmettyneitä eivätkä irrallisia, vaan ne kietoutuvat toisiinsa ja ovat osittain päällekkäisiä (ks. Peräkylä 1990; Günther 2012). Näin ollen kotikäynnillä kehys voi muuttua: työntekijä voi mennä asiakkaan luokse esimerkiksi hoivan kehyksessä, mutta lähteä pois kriisityön kehyksessä. Kehykseen vaikuttavat kotikäyntitilanne ja kotikäynnin aikana tehdyt arviot asiakkaan avun ja tuen tarpeesta.

Hoivan kehyksessä tehdyssä kotikäynnissä työntekijä asemoi itsensä hoivatyöntekijän rooliin ja asiakkaan sairaaksi, apua ja tukea tarvitsevaksi. Työntekijän toimintaa orientoi huoli asiakkaan tilanteesta. Kotikäyntiä kuvaase, että alussa työntekijä asettuu vieraan (ks. Öresland ym. 2008) ja työntekijän rooleihin sekä lopussa työntekijän rooliin. Asiakas sen sijaan asemoituu sekä isännän että asiakkaan rooleihin. Työntekijän toimintaa orientoi asiakkaan hyvinvoinnista huolehtiminen ja institutionaalisen vieraan rooli. Hän tulee kotikäynnille yhteisesti sovitusti ja on asiakkaalle odotettu vieras. Kriisityön kehyksessä tehtyä kotikäyntiä kuvaase puolestaan työntekijän asettuminen työntekijän rooliin. Asiakas on apua ja tukea tarvitseva kriisityön kohde. Työntekijät lähtevät kotikäynnille vakavan huolen ohjaamana: heillä on huoli asiakkaan päihdeiden käytöstä ja kyvystä huolehtia itsestään. Kriisityön kehyksessä tehdyille kotikäynnille työntekijät eivät mene yksin, eikä siitä ilmoiteta ennakkoon asiakkaalle.

Asumispalvelun työntekijöiden kotikäynnit asettuvat jännitteiseen yksityisen ja julkisen suhteeseen (ks. luku 3). Kotikäynnit ja niille meneminen on haastavaa sekä työntekijälle että asiakkaalle, vaikka asumispalveluissa asuvilla kotikäynnit ja sitä kautta työntekijöiden vierailut ovat itsestään selviä institutionaalisia toimintatapoja, jotka on sisällytetty asumisen palveluun (ks. Granfelt 2016). Oven avaaminen ja kynnyksen ylittäminen merkitsee työntekijälle asiakkaan kodin yksityisyyteen ja vieraaseen tilaan astumista. Myöskään asiakas ei aina tiedä, kuka työntekijä on kotikäynnille tulossa ja minkä kehuksen ohjaamana. Usein asiakkaan kodin olohuone toimii kotikäyntien aloituksen päänäyttämönä, kun taas kodin eteinen ja rappukäytävä ovat siirtymätiloja, joissa julkinen ja yksityinen kohtaavat (ks. Kainlauri 1998). Eteisessä asiakkaalla on hallintavalta omasta tilastaan. Siellä hän voi päättää,

kenelle hän avaa ulko-ovenssa, kenet hän päästää sisälle ja mihin kodin tiloihin (ks. Twigg 1999; Angus ym. 2005). Siten ovi (ja asiakas) säätelee julkisen ja yksityisen rajaa. Eteisessä työntekijä riisuu ulkovaatteensa ja valmistautuu menemään sisään yksityiseen tilaan aloittamaan kotikäynnin. Kotikäynnit myös päättyvät eteiseen: työntekijä valmistautuu pois lähtemiseen pukemalla vaatteet ylle ja asiakas työntekijän lähtöön saattamalla hänet ovelle. Voidaan sanoa, että kodin tilat heijastuvat kotikäynteihin mahdollistamalla tilallisesti niiden toteutumisen. Jos asiakas ei päästä työntekijää ovesta sisään tai eteisestä sisälle kotiinsa, jää kotikäynti toteutumatta.

Kirsi Nousiaisen (2016) mukaan ovelta on symbolinen ja henkinen status. Kun asiakas lukitsee oven, hän voi saada itselleen yksityistä tilaa ja rauhaa. Kun hän jättää oven auki eteiseen, kutsuu hän samalla vieraat sisään kotiinsa. Kirsi Saarikankaan (2006) mukaan yleensä ovi avataan tutuille ja vieraat ihmiset jätetään ulos. Ovi ei kuitenkaan aina pysty turvaamaan yksityisyyttä (Nousiainen 2016). Asumispalvelun työntekijät eivät menneet ovesta sisään ilman, että asiakas antoi luvan ja kutsui heidät sisään – ovea kunnioitettiin (vrt. Nousiainen 2016).

Kotikäynnillä työntekijä voi rikkoa kodin yksityisen rajaa, kun hän kontrolloi asiakkaan yksityiselämää esimerkiksi antamalla neuvoja tai olemalla tämän kodissa riisumatta kenkiään (ks. myös Haahtela & Juhila 2016). Riikka Haahtela ja Kirsi Juhila (2016) tulkitsevat, että usein työntekijät toimivat kotikäynneillä omaisvierailun kehyksessä, jolloin he eivät riko niin vahvasti kodin yksityisyyden normia. Paikantamastani huolenpidon kehyksestä voi nähdä yhtenäisiä piirteitä omaisvierailun kehyksen kanssa: työntekijä asemoi molemmissa itsensä jollakin asteella vierailijaksi, joka huolehtii tutuksi tulleen asiakkaan (pitkät asiakassuhteet) hyvinvoinnista. Asiakas tulkitsee työntekijän puolestaan vierailijaksi, joka kantaa huolta sekä tukee ja auttaa. Huolenpidon kehyksessä työntekijä kunnioittaa kulttuurista sääntöä, pyytää lupaa astua sisään ja tehdä toisen kotona asioita.

Tutkimuksessa nousi esiin kielenkäytön ja merkityksellistämisen tavat. Usein kotikäynnillä työntekijät keskustelevat asiakkaiden kanssa samalla tavoin kuin tutun kanssa, sinuttelevat, vaihtavat kuulumisia ja jakavat arkeaan sekä sen kokemuksia (ks. Tedre 1995). Asiakkaan ja työntekijän välistä keskustelua ja kielenkäyttöä ohjaavat myös kehys ja siihen liittyvä toimintaorien-

taatio. Esimerkiksi jos työntekijä menee asiakkaan kotiin hoivan kehyksessä ja huoliorientaation ohjaamana, heidän keskustelunsa keskittyy huolen ympärille. Aineistoesimerkeissä keskustelua käytiin kotikäyntityön aloituksen ja päättämisen konteksteissa. Tilanteet ohjasivat ja rajasivat vuorovaikutusta sekä keskustelujen sisältöjä: niissä orientoiduttiin kohtaamiseen, asioiden esiin nostamiseen ja kohtaamisen päättämiseen. Anne Kainlauri (1998) mukaan kotikäyntikohtaamisessa on läsnä kunnioitus tai valta. Tämä tulee näkyväksi myös esittämissäni aineistoesimerkeissä. Vaikka työntekijä toimisi kotikäynnillä vieraan roolissa, hän on samanaikaisesti tietoinen omasta ammatillisesta asemastaan suhteessa asiakkaaseen (Öresland ym. 2008). Hänellä on valtaa kontrolloida ja arvioida asiakkaan toimintaa ja toimintakykyä, ohjata ja neuvoa tätä sekä valtaa ohjata ja myös muuttaa kotikäynnin fokusta. Asiakkaalla on osaltaan valtaa päättää, toteutuuko kotikäynti ja millainen siitä tulee.

Kirjallisuus

- Angus, Jan & Kontos, Pia & Dyck, Isabe & McKeever, Patricia & Poland, Blake (2005) The personal significance of home and the experience of receiving long-term home care. *Sociology of Health and Illness* 27 (2), 161–187. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2005.00438.x>
- Büscher, Andreas (2007) Negotiating helpful action: A substantive theory on the relationship between formal and informal care. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 589. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67689/978-951-44-6843-8.pdf;sequence=1>
- Derrida Jacques (2000) Hostipitality. *Angelaki* 5 (3), 3–18. DOI: <https://doi.org/10.1080/09697250020034706>
- Dyck, Isabel & Kontos, Pia & Angus, Jan & McKeever, Patricia (2005) The home as a site for long-term care: Meanings and management of bodies and spaces. *Health & Place* 11 (2), 173–185. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2004.06.001>
- Ferguson, Harry (2016) Researching social work practice close up: Using ethnographical and mobile methods to understand encounters between social workers, children and families. *British Journal of Social Work* 46 (1), 153–168 DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu120>
- Goffman, Erving (1959) *Arkielämän roolit*. Suom. Erkki Puranen (1971). Helsinki: WSOY.
- Goffman, Erving (1986/1974) *Frame analysis. An essay on the organisation of experience*. England: Northeastern University Press.
- Granfelt, Riitta (2016) *Vankilasta desitanssipolun kautta kotiin*. Teoksessa Kirsi Juhila & Teppo Kröger (toim.) *Siirtymät ja valinnat asumispoluilla*. Jyväskylän yliopisto: SoPhi, 60–84.
- Grönfors, Martti (1982) *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Helsinki: WSOY.
- Gurney, Craig M. (2000) *Accommodating bodies: The organization of corporeal dirt in the embodied home*. Teoksessa Linda McKie & Nick Watson (toim.) *Organizing bodies. Policy, institutions and work*. Houndmills: Macmillan, 55–78.

- Günther, Kirsi (2012) Kirjatut ammatilliset kehykset: Mielenterveyskuntoutus asiakassuunnitelmien kuvaamana. *Janus* 20 (1), 15–31. <https://journal.fi/janus/article/view/50641>
- Günther, Kirsi & Ranta, Johanna (2019) Mielenterveys- ja päihdekuntoutujan palvelusiirtymät: Asumisyhteisön työntekijöiden neuvottelut asiakkaan muuttuvista palvelun tarpeista. Teoksessa Aini Pehkonen, Taru Kekoni & Katja Kuusisto (toim.) *Oikeus päihdehuoltoon*. Tampere: Vastapaino, 219–252.
- Haahtela, Riikka & Juhila, Kirsi (2016) Arjen valinnat ja neuvot kotikuntoutuksen kohtaamisissa. Teoksessa Kirsi Juhila & Teppo Kröger (toim.) *Siirtymät ja valinnat asumispoluilla*. Jyväskylän yliopisto: SoPhi, 192–214. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6664-5>
- Haverinen, Riitta & Muuri, Anu & Nurmi-Koikkalainen, Päivi & Voutilainen, Päivi (2007) Hyvä arki ja tulevaisuuden sosiaalipalvelut. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (5), 503–511. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117396>
- Holmberg, Marie & Gudrun, Valmari & Lundgren, Solveig M. (2012) Patients' experiences of home care nursing: Balancing the duality between obtaining care and to maintain dignity and self-determination. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 26 (4), 705–712. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2012.00983.x>
- Juhila, Kirsi (2004) Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus – Historiaa ja nykysuuntauksia. *Janus* (12) 2, 155–183. <https://journal.fi/janus/article/view/50263>
- Juhila, Kirsi (2018) *Aika, paikka ja sosiaalityö*. Vastapaino: Tampere.
- Juhila, Kirsi & Jolanki, Outi & Vilkkö, Anni (2016) Siirtymät ja valinnat vanhojen ihmisten ja asunnottomien asumispoluilla. Teoksessa Kirsi Juhila & Teppo Kröger (toim.) *Siirtymät ja valinnat asumispoluilla*. Jyväskylän yliopisto: SoPhi, 11–39. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6664-5>
- Juhila, Kirsi & Hall, Christopher & Raitakari, Suvi (2016b) Interaction during mental health floating support home visits: Merging host-guest and professional-client identities in home-spaces. *Social & Cultural Geography* 17 (1), 101–119. DOI: <https://doi.org/10.1080/14649365.2015.1042401>

- Juhila, Kirsi & Günther, Kirsi (2020) Too much, too little, the wrong or the right kind? Negotiating homes' material stuff in the context of substance abuse and mental health home visiting. *Home culture* 17 (2), 73–91. DOI: <https://doi.org/10.1080/17406315.2020.1827360>
- Järvinen-Tassopoulos, Johanna (2010) Vieraanvarainen koti. Teoksessa Anni Vilkkö, Asko Suikkanen & Johanna Järvinen-Tassopoulos (toim.) Kotia paikantamassa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 309–327.
- Kainlauri, Anne (1998) Kohtaamisia kotityön näyttämöllä. Teoksessa Riitta Haverinen, Leila Simonen & Irma Kiikkala (toim.) Kohtaamisia sosiaali- ja terveystalouden areenoilla. *Stakes raportteja* 221. Jyväskylä: Stakes, 182–198.
- Krippendorff, Klaus (2013) Content analysis. An introduction to its methodology. Third Edition. SAGE Publications, Inc.
- Kuusisto, Katja & Ranta, Johanna (2020) Psykososiaalisen päihdetyön asema Suomessa 1900-luvulta nykypäivään. Teoksessa Johanna Moilanen, Johanna Annola & Mirja Satka (toim.) Sosiaaliryönnäköiden käänne. Jyväskylä: SoPhi, 112–140. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8041-2>
- Lydahl, Doris & Holmberg, Suvi & Günther, Kirsi & Ranta, Johanna (2021) Doing data together: Affective relations and mobile ethnography in home visits. *Qualitative Research* 21 (4), 515–530. DOI: <https://doi.org/10.1177%2F1468794120917913>
- Mallett, Shelley (2004) Understanding home: A critical review of the literature. *Sociological Review* 52 (1), 62–89. DOI: <https://doi.org/10.1111%2Fj.1467-954X.2004.00442.x>
- Mäntynen, Anne & Tapionkaski, Sanna & Pietikäinen, Sari (2018) Kielikäsitykset vanhustyössä – Asukkaiden, hoitajien ja esimiesten käsityksiä hyvästä vuorovaikutuksesta ja kielenkäytöstä. *Puhe ja kieli* 38 (3), 127–151. DOI: <https://doi.org/10.23997/pk.77383>
- Nicolas, Joanna (2012) Conducting the home visit in child protection. Maidenhead, Berkshire: Open University Press.
- Nousiainen, Kirsi (2016) Oma ovi yhteisössä: Pitkäaikaisasunnottomien asumispolut ja asumiseen liittyvät valinnat. Teoksessa Kirsi Juhila & Teppo Kröger (toim.) Siirtymät ja valinnat asumispoluilla. Jyväskylän yliopisto: SoPhi, 163–191. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6664-5>

- Novoa, Andre (2015) Mobile ethnography: Emergence, techniques and its importance to geography. *Human Geographies – Journal of Studies and Research in Human Geography* 9 (1), 97–107. DOI: <http://dx.doi.org/10.5719/hgeo.2015.91.7>
- O'Connor, Paul (2018) *Home: The foundations of belonging*. London: Routledge.
- Peräkylä, Anssi (1990) Kuoleman monet kasvot. Identiteettien tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa. Tampere: Vastapaino.
- Peace, Sheila & Holland, Caroline & Kellaher, Leonie (2011) Option recognition' in later life: Variations in ageing in place. *Ageing & Society* 31 (5), 734–757. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0144686X10001157>
- Pehkonen, Aini & Kekoni, Taru & Kuusisto, Katja (2019) Johdanto: On aika puhua päihdeongelmaisten asiakkaiden oikeudesta päihdehuoltoon. Teoksessa Aini Pehkonen, Taru Kekoni & Katja Kuusisto (toim.) *Oikeus päihdehoitoon*. Tampere: Vastapaino, 7–20.
- Raijas, Anu (2008) Arki keskittyy kotiin. Teoksessa Minna Lammi & Päivi Timonen (toim.) *Koti – Tehtävistä uusiin ihanteisiin*. Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja 4. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 118–131.
- Raitakari, Suvi & Günther, Kirsi (2015) Mielenterveysasiakkaan asema portaikkomallin ja Asunto Ensin- mallin asumispoluilla. *Janus* 23 (1), 66–82. <https://journal.fi/janus/article/view/51243>
- Ranta, Johanna (2020) Suhteellinen toimijuus huumeita käyttävien matalan kynnyksen palveluissa: Tutkimus institutionaalisesta vuorovaikutuksesta. Tampereen yliopiston väitöskirjat 279. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1627-3>
- Roos, Satu & Mönkkönen, Kaarina (2019) *Ihmiseksi työssä. Työyhteisötaidoilla yhteistä vaikuttavuutta*. Tallinna: Unipress.
- Rosselin, Céline (1999) *The ins and outs of the hall: A Parisian example*. Teoksessa Irene Cieraad (toim.) *At home: An anthropology of domestic space*. New York: Syracuse University Press.
- Saarikangas, Kirsi (2002) *Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

- Saarikangas, Kirsi (2006) *Eletyt tilat ja sukupuoli*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Tedre, Silva (1995) *Julkinen auttaja yksityisessä kodissa*. Teoksessa Leena Eräsaari, Raija Julkunen & Harriet Silius (toim.) *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla*. Tampere: Vastapaino, 150–170.
- Tedre, Silva (1999) *Hoivan sanattomat sopimukset: Tutkimus kotipalvelun työntekijöiden työstä*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Twigg, Julia (1999) *The spatial ordering of care: Public and private in bathing support at home*. *Sociology of Health & Illness* 21 (4), 381–400. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9566.00163>
- Twigg, Julia (2000) *Bathing. The body and community care*. London: Routledge.
- Vilkko, Anni (2010) *Esipuhe*. Teoksessa Johanna Järvinen-Tassopoulos, Asko Suikkanen & Anni, Vilkko (toim.) *Kotia paikantamassa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Wilson, Peter J. (1988) *The domestication of the human species*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Ylinen, Satu (2008) *Gerontologinen sosiaalityö. Tiedonmuodostus ja asiantuntijuus*. Tutkimuksia 155. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Yli-Vakkuri, Valma (1986) *Suomen kieliopillisten muotojen toissijainen käyttö*. Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 28. Turku: Turun Yliopisto.
- Öresland, Stina & Määttä, Sylvia & Norberg, Astrid & Jörgensen, Marianne & Lütznén, Kim (2008) *Nurses as guests or professionals in home health care*. *Nursing Ethics* 15 (3), 371–383. DOI: <https://doi.org/10.1177/0969733007088361>